

БЪЛГАРО-ИТАЛИАНСКИ ПОЛИТИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ В ПЕРИОДА 1989 - 2017 ГОДИНА

д-р Иво Барзов

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

BULGARIAN-ITALIAN POLITICAL RELATIONS IN THE PERIOD 1989 - 2017

Ivo Barzov, PhD

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo

Abstract: *The article examines the Bulgarian-Italian political bilateral relations after 1989 and their development in the dynamic international environment at the end of the 20th and the beginning of the 21st century and in the changed political situation in Bulgaria. Taking into account the intensification of the bilateral relations between the two countries and their upward development over the last almost thirty years, it is concluded that the Bulgarian-Italian relations are developing in the interest of the two countries and the two nations and have the potential to develop further.*

Key words: *Bulgaria, Foreign policy, Italy, Bulgarian-Italian relations, Political Relations Bulgaria and Italy.*

Официалните междудържавни отношения между България и Италия започват веднага след Освобождението на България през 1878 година. Италия е една от десетте държави, които признават новото княжество и по този начин легитимират България и нейното завръщане на историческата сцена. През 2019 година тези официални отношения достигнаха своята 140 годишнина.

След 1989 година българо-италианските двустранни отношения се разширяват и продължават да се развиват последователно и в интерес на двете държави. Днес в България постоянно присъстват посолство с Италиански институт за външна търговия към него, почетни консулства на Италия в градовете Пловдив, Варна и Стара Загора. В София се намират Италианският културен институт, Търговска камара и Комитетът на италианските предприемачи в България. Темата за българо-италианските отношения привлече вниманието ми, тъй като още от векове Италия постоянно присъства в българското политическо и обществено пространство било самостоятелно, било в контекста на военните конфликти на Балканите. Причините за това перманентно присъствие могат да се открият както в международната политическа обстановка, така и в историческите стопански и културни връзки между двата народа. Дългогодишните контакти между двете страни, традиционно добрите отношения, съвременните реалности и общите геополитически характеристики на двете държави са основа на двустранните им връзки. Днес двете държави са свързани от общото си европейско бъдеще. Този факт, заедно с другите близки характеристики в историята и културното развитие на двата народи, прави Италия една от държавите, които са ос-

новни партньори на България по отношение на външната търговия, инвестиции и културен обмен.

Спецификата на външнополитическата обстановка, в която двете държави съществуват и развиват външната си политика ни изкушиха да проследим как и доколко България и Италия успяват да се включат в тази динамична среда. Интересно ще бъде да проследим как се развива българската външна политика по отношение на Италия и каква е съвременната външнополитическа линия, която се очертава в поведението на двете държави една спрямо друга. Със своята модерна инфраструктура и високото си технологично равнище Италия се нарежда сред най-развитите държави в света, което я превръща по естествен начин в един от желаните и предпочитани партньори за България в района на Южна Европа и Средиземноморието. Разширявайки дипломатическите си отношения с Италия през 1992 г. България става един от важните партньори, към които Италия проявява повишен интерес. В условия на демократични промени, на 9 януари 1992 г. в Рим е подписан договор за приятелство и сътрудничество между министерствата на външните работи на България и Италия [1].

Възобновяването на отношенията води до интензифициране на контактите между двете страни и поемането на един стабилен и положителен курс на сътрудничество във всички сфери. Между двете страни няма сериозни или неразрешени политически проблеми. Разговорите и обмяната на мнения тече на различни нива – от парламентарни групи за приятелство до контакти в ООН и специализираните международни организации. България и Италия подкрепят действията си и кандидатурите си в различни международни организации, участват в общи мисии на НАТО и дейности на ЕС. Между парламентите на двете страни се поддържат редовни контакти.

Двустранни отношения в края на XX век

Деветдесетте години на XX век са време на края на студената война, на разпад на двуполусния модел на света и начало на прехода от конфронтационна към неконфронтационна система на международните отношения. Това е време на създаване на нови държави, на поява на нови участници в международните отношения, време на нови политически цели, породени от нови интереси. В началото на деветдесетте години на XX век в граничната и за двете страни територия на разпадащата се Югославия един след друг избухват етнически конфликти.

Още в началото на 90-те години България се ориентира към активизиране на политическите и икономическите отношения с държавите от Западна Европа. и САЩ. Важно място в тези отношения заема Италия.

След настъпилите промени в България след 1989 година, присъствието на Италия в страната чувствително нараства. Освободено от идеологически различия, общуването между двете страни се разгръща на широка основа и обхваща всички сфери на обществения живот – политическа, икономическа, културна и образователна. След изграждане на дипломатическите мисии между двете страни се установяват двустранни политически, културни, спортни и информационни връзки. Тази взаимност създава обществени нагласи в двете страни, способства за формиране на стереотипи и привлекателни образи на единия и другия народ.

През 90-те години са подписани редица спогодби и споразумения, най-важни от които са: Подписаният в София на 8 декември 1989 година Меморандум за сътрудничество в рамките на нелегалния трафик на наркотични вещества. На 19 януари 1992 година в Рим е подписано Споразумение за приятелство и сътрудничество между Италия и България със срок на действие до 21 юли 1995 г.

Важно място в двустранните отношения заемат и Договор за двустранно сътрудничество между Министерство на отбраната на Италия и Министерство на отбраната на България, подписан в Рим на 11 юли 1995 година и Съвместна декларация за учредяването на нов консултативен орган в сферата на икономическите отношения между Италия и България, подписана на 2 февруари 1999 год. Също така в Рим на 12 април 1999 год. е подписан договор за сътрудничество в борбата против организираната престъпност, който е първият официален документ за взаимодействие между министерствата на двете страни и създава необходимата правна рамка за по-нататъшно задълбочено взаимодействие на оперативен ниво. Документът предвижда обмен на екипи и лектори, организиране на общи семинари и курсове за обучение на специалисти, ангажирани в борбата с незаконния трафик на наркотици и хора, с компютърните престъпления и тежки форми на организираната престъпност. Заложени са възможности за сътрудничество в областта на полицейските власти и граничната охрана. Изключително големият опит, който има Италия в организиране на вътрешната сигурност и опазване на обществения ред ще е изключително полезен за повишаване качеството на българските полицейски части и на жандармерията. Макар България да не е от страните, които ежедневно се сблъскват с терористични актове, споразумението предвижда и обмяна на опит и обучение на екипи за борба с тероризма, тъй като и в тази сфера Италия би могла да бъде изключително адекватен и компетентен партньор.

В сферата на образованието е подписано през 1996 година Споразумение за двузичните паралелки на училището в Горна баня, придружено от 3 приложения, а в социалната сфера – Договор за допускане на лица в неравностойно положение, подписан на 22 юли 1998 год. Развитието на отношенията в сферата на образованието и социалната дейност са от изключителна полза и за двете страни. От една страна Италия е една от най-напредналите в технологично отношение държави с опит в сериозната подготовка именно на такива кадри, което може да се окаже източник на добри практики за България. От друга страна културното взаимодействие допринася за взаимното опознаване и по-добро разбиране спецификите на чуждата култура и традиция, което е в основата на искрените приятелски отношения и толерантността както между държавите, така и между народите. Тук трябва да споменем и изучаването и разпространението на италианския език в България.

На практика тези документи стават основа за развитие на интензивен обмен във всички сфери и на всички нива още в края на двадесети век.

Като добър знак за мястото на България в италианските външно-политически интереси може да се приеме направеното през 1998 год. посещение на министър-председателя Романо Проди в София.

Двустранни отношения в началото на XXI век

България се стреми да следва балансирана политика в своите двустранни отношения, като в същото време се придържа към своите международни ангажименти, пролизващи от процеса на присъединяване към Европейския съюз и членството ни в НАТО. Тази позиция е затвърдена и в началото на 21 век. България ясно осъзнава ролята и значението на Италия, както и възможностите за България при едно по-задълбочено и интензивно сътрудничество с тази страна. В променените вътрешно-политически и социални условия и новото разпределение на еднополюсния свят се променят и външната политика на Р България.

През 2001 година е приет Закон за международните договори [2] и през 2007 г. Закон за дипломатическата служба [3], с които законодателно се регламентира външнополитическата дейност. От времето на управлението на НДСВ (2001 - 2005) се забелязва рязко положително увеличаване на контактите между България и Италия, която тенденция се задържа и при следващите правителства.

От началото на 2000 година сътрудничеството между двете страни продължава активно да се разширява, обхващайки все по широк кръг от проблеми и сфери на обществения живот – сигурност, туризъм, здравеопазване, образование и култура. За това свидетелстват споразуменията подписани през първите години на новия век: Договор за определяне на двустранния външен дълг на България, извън рамките на Парижкия клуб, подписан в София на 9 октомври 2000 год.; Договор за учредяването и дейността на Италианския културен институт в София и на Българския културен институт в Рим, подписан в Рим на 23 май 2000 год.; Меморандум за съдействие в сферата на здравеопазването и медицинските науки, подписан на 17 октомври 2000 год.; Рамков договор за културно, научно и технологическо сътрудничество, подписан в София на 13 април 2005 год.; Споразумение за взаимно признаване на шофьорските книжки, издадени от двете държави, подписано на 12 юли 2005 год. в София; Споразумение между Италия и България за създаване и функциониране на профилирани паралелки с интензивно изучаване на италиански език в българските училища подписано в София на 30 октомври 2006 г. За улеснение на търговията през 2002 е подписано и влиза в сила споразумение между България и Италия за взаимно освобождаване от задължението за виза на шофьорите, извършващи транспорт на стоки и пътници [4].

Приемането на България в НАТО на 29 март 2004 година и приобщаването на България от 1 януари 2007 година към Европейския съюз дават допълнителен тласък в развитието на двустранните отношения и те се превръщат във всеобхватно стратегическо партньорство. В същото време България има амбицията да допринесе за развитието и консолидирането на отношенията на ЕС с трети страни.

От особено значение за укрепване на двустранните връзки са контактите на официални лица и хора на различни нива в администрацията, бизнеса и творческите среди. Трябва да открийм посещенията на най-високо равнище като признание за добрите отношения между двете страни.

Такива са посещенията, направени от президента на България Георги Първанов. Първото в Рим на 25, 26 и 27 ноември 2003 г., по време на което българският държавен глава е приет от президента на Италия Карло Адзелио Чампи, от председателите на Камарата на депутатите и на Сената на републиката Пиер Фердинандо Казини и Марчело Пера, както и от италианския премиер Силвио Берлускони. С визитата на българския държавен глава Георги Първанов през 2003 г. е постигнато поредното задълбочаване и разширяване на двустранното сътрудничество. Като потенциални сфери за сътрудничество се очертават високите технологии, земеделието и медицината, енергетиката, възобновяемите енергийни източници и туризма.

Второто официално държавно посещение в Италия на президента на България Георги Първанов е по покана на президента на Италианската република Джорджо Наполитано по повод на 130-та годишнина от началото на българо-италианските отношения, състояло се от 25 до 27 февруари 2009 година.

На 30 март 2012 година е осъществено държавно посещение на президента Росен Плевнелиев по покана на президента на Италианската република Джорджо Наполи-

тано. По време на посещението българският президент се среща с председателя на Камарата на депутатите г-н Джанфранко Фини.

Президентът Росен Плевнелиев посещава Рим в периода 23-25 май 2012 г. във връзка с честването на 24 май – Деня на славянската писменост и българската култура, по време на което се състоя среща с министър-председателя Марио Монти. Визитата на 24 май бе комбинирана с посещение във Ватикана за честването на 24 май. Посещенията потвърдиха отличният характер на двустранните отношения. Потвърдени бе подкрепата и на Италия за присъединяването ни към Шенген.

На 19 март 2013 г. на еднодневно посещение в Италия и Ватикана е Президентът на България Росен Плевнелиев по повод интронизацията на новия глава на Римско-Католическата църква Н.Св. Папа Франциск.

Същата година, на 8 - 9 април 2013 Президентът Росен Плевнелиев взема участие в международна конференция „Състоянието на Съюза“, организирана от Европейския университетски институт във Флоренция.

Освен на президентско ниво, осъществени са и няколко посещения на ниво министър-председател: На 18 април 2002 г. италианският министър-председател Силвио Берлускони направи официална визита в София. Основна тема на разговорите на премиера Силвио Берлускони с българския министър-председател Симеон Сакскобургготски е членството на България в НАТО и подкрепата на Италия.

На 23-25 май 2013 г. на посещение в Рим във връзка с честването на Деня на славянската писменост и българската култура на министър-председателя Марин Райков, министър председател на служебното правителство.

На 15 октомври 2009 година Силвио Берлускони е на официално посещение в София и отново идва в българската столица на 13 юни 2010 година.

Посещения на министър-председателя Бойко Борисов в Рим се осъществяват на 21-24 май 2010 г. във връзка с честването на Деня на славянската писменост и българската култура и отново на 19 юли 2010.

Освен на тези официални посещения, политиките на двете страни се срещат и при участието си в различни международни срещи, където имат възможност да обсъждат въпроси от взаимен интерес.

В този период зачестяват и разменените посещения на парламентарно ниво и на ниво министри.

На 6 октомври 2010 г. на посещение в България е председателят на Камарата на депутатите Джанфранко Фини.

Председателят на Народното събрание Цецка Цачева от 22 до 24 май 2011 г. е на посещение в Рим във връзка с честването на 24 май, празника на българската култура и славянската писменост. По време на това посещение е проведена и среща с председателя на Камарата на депутатите г-н Джанфранко Фини.

На 14 - 15 март 2012 г. на посещение в България е делегацията на двукамерния Комитет на Италианския парламент „За контрол по осъществяването на Шенгенското споразумение, надзор на дейността на Европол, контрол и надзор по въпросите на имиграцията“, известен като Комитета Шенген, ръководена от председателя й г-жа Маргерита Бонивер.

През април 2015 на посещение в България е зам.-министъра на външните работи и международното сътрудничество на Италианската република Бенедето Делла Ведова. При срещата си със зам.министър Румен Александров, сеньор Ведова споделя, че България и Италия имат много общи вътрешнополитически и външнополитически теми и е изразил желанието на италианската страна двете държави да про-

дължат да работят и двустранно, и в рамките на ЕС. Според Бенедето Делла Ведова въпросите, свързани с нелегалната миграция и убежището, не могат да са проблем само на Италия и България, а следва да са в центъра на вниманието на ЕС като цяло. Споделено е общо виждане за причините, довели до сегашното състояние, както и мнението, че е необходимо в рамките на ЕС да се проведе откровен дебат, за да бъдат създадени нови и ефикасни инструменти за нейното преодоляване.

България и Италия, заедно с останалите държави-членки на ЕС, участват като съавтори на резолюции по правата на човека в Мианмар, КНДР, Иран и Шри Ланка, както и на регламенти и решения на ЕС относно ядрената програма на Иран.

Участието на България в работата на С-34 е свързано с участието на страната в мироопазващи операции и мисии, провеждани с мандат или под егидата на ООН в Афганистан, Косово, Босна и Херцеговина, Либерия и др.

Политическите отношения са много съществени в двустранните връзки. Именно осъществените контакти на най-високо равнище гарантираха в най-голяма степен подкрепата на Италия за реализацията на външнополитическите приоритети на България – присъединяването към НАТО и ЕС. Подкрепата на Италия бе решаваща за ускоряване на преговорния процес на страната ни с Евросъюза. Отличните политически отношения се допълват и от динамичното развитие на търговско-икономическите връзки между двете страни.

В новата международна обстановка България води балансирана и разумна външна политика, основана на българските национални интереси и евроатлантическите ценности. Извън колективните договори, България развива многопосочни двустранни отношения. Днес България и Италия са по-близки от всякога в дългата история на своите контакти. Съвременните измерения на тези контакти същевременно усилват приемствеността и историческата стабилност на отношенията между двете страни.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Отношенията между България и Италия са аспект от българската външна политика, който хвърля светлина върху външнополитическата дейност на нашата страна по едно различно от Европа и САЩ направление и ни помага да допълним и дообогатим картината на българските външнополитически приоритети. Става ясно, че освен пълноправно членство в организации като ЕС и НАТО и регионална стабилност, България преследва и други цели с оглед икономическо благополучие, политически престиж и социална сигурност. Дългогодишните контакти между двете страни, традиционно добрите отношения, съвременните реалности и общите геополитически характеристики на двете държави са основа на двустранните им връзки. Днес двете държави са свързани от общото си европейско бъдеще. Този факт, заедно с другите близки характеристики в историята и културното развитие на двата народи, прави Италия една от държавите, които са основни партньори на България по отношение на външната търговия, инвестиции и културен обмен.

Разпознаването на Италия като ключов актьор за събитията в Средиземноморския регион и отчитането на нейния икономически и технологичен потенциал са базата, върху която се изгражда българският интерес за едно по-тясно двустранно сътрудничество и приятелство. Декларирането на дружески отношения от двете страни, провеждането на балансирана политика на сближаване, на ненакърняване интересите и авторитета на другия са стълбът, върху който се гради българо-италианското партньорство. Основата на тези отношения обаче са социалните отношения и неформалните връзки между двата народа, които имат предимно положителни и дори сърдечни

взаимоотношения помежду си, изградени през вековете, независимо от международна политическа и идеологическа конюнктурa.

Италия от своя страна разпознава в България един европейски партньор, член на Европейския съюз и НАТО, разположен в непосредствена географска, а и културна близост. Множество са връзките, които свързват двете държави и двата народа от официални на най-високо ниво до чисто неформални на индивидуално ниво. Атлантическата ориентация, евроинтеграционните процеси, глобализацията, тероризмът, изострените локални конфликти влияят не само на външната политика, но и на вътрешната стабилност. НАТО и атлантическото партньорство, политиката на ЕС в Средиземноморския регион – за Италия и Черноморския регион – за България преплитат интересите на двете държави. В политиката им често се налага да се балансира между тези общи приоритети, да се балансира между политиката на САЩ, ЕС и националния интерес, които не винаги съвпадат.

В заключението трябва да споменем още нещо от съществено значение. Това е балансът, който се опитва да поддържа България в отношенията си с Италия и другите държави в Средиземноморския регион. Отношенията с Турция, Гърция, балканските страни, с арабския свят и развитието на Близкоизточната криза винаги са били отчитани при формулиране българската външна политика спрямо Италия. Това с особена сила важи за времето на Студената война, но е фактор и в най-ново време. След 1990 г. България многократно заявява, че провежда балансирана политика и изтъква чудесните си взаимоотношения както с Италия, така и с останалите страни. Позицията, която се стреми да защитава в повечето случаи отговаря на нагласите на международната общност и на принципите и решенията, отразени в резолюциите и документите на ООН.

Определено можем да кажем, че българо-италианските отношения имат своя потенциал и база за развитие и са от полза както за българската, така и за италианската страна. Липсата на сериозни политически или други проблеми и противоречия открива едно почти необятно поле за действие и сътрудничество както в рамките на международни организации, така и на двустранно ниво.

БЕЛЕЖКИ:

- [1] **Матеева, М.** История на дипломатическите отношения на България. София: 2005.
- [2] **Закон** за международните договори на Република България. //Държ. Вестник, бр.97, 2001.
- [3] **Закон** за дипломатическата служба //Държ. Вестник, бр. 78, 2007.
- [4] **България** и Италия премахват визовите ограничения за превозвачите. [онлайн]. https://www.bulgaria-italia.com/bg/bg_news/news/00067.asp

ЛИТЕРАТУРА:

1. **Италианско** посолство в София. [онлайн]. http://www.ambsofia.esteri.it/ambasciata_sofia
2. **Калудов, Н.** Българо-италианските отношения бележат небивал скок: [Интервю с] Никола Калудов, посланик на България в Италия /Никола Калудов; Юлияна Томова// Български дипломатически преглед, 2005, 9, с. 112-117.
3. **Обединени** от античността Италия и България заедно към 2019 г.// Nuovocorriere Italia Bulgaria, 2011, 3, с. 17, 22-24.
4. **Тодоров, А.** Външнополитическите приоритети на България// Международни отношения, 1999, 5, с. 11-28.